

Vlast

1884-1941

Měsíčník, věnovaný domácí i cizí beletrii, literární historii a kritice, národní a katolické historiografii a především apologetice; poskytoval ideové zázemí katolicky orientovaným autorům, zejména kněžím; na přelomu 19. a 20. století hojně prostředkoval mravoučně tendenční pojetí literatury a odmítal moder ní umělecké směry.

Podtitul: 1884/85 1938 (roč. 1 52) Časopis pro poučení a zábavu (1919 25 také s obměnami podtitulu jako Měsíčník pro poučení a zábavu); 1939-41 (roč. 53-55) Revue pro kulturu a život (také s obměnami podtitulu jako Kulturní revue). - *Redaktoři:* 1884/85-1912/13 (roč. 1-29) T. Škrdle; 1913/14-1923/24 (roč. 30-40) odp. red. J.T. Jiroušek, hlavní spolupracovník a řídicí red. A. Dostál; 1924/25 (roč. 41) A. Dostál a V. Vajs; 1925/26-1926/27 (roč. 42-43) odp. red. V. Vajs, řídicí red. F. Košák; 1927/28 (roč. 44) F. Košák (č. 1 5) a J. Hronek (č. 6 12); 1928/29 (roč. 45) J. Hronek; 1930 (roč. 46) J. Hronek (č. 1-3), V. Bitnar (č. 4-11) a F. H. Žundálek (č. 12); 1931 (roč. 47) A. Brousil; 1932-34 (roč. 48-50) F. H. Žundálek; 1937-39 (roč. 51 53) odp. red. J. Šolle, hlavní red. V. Zima do č. 3 roč. 53, do konce t. r. pouze J. Šolle; 1940 41 (roč. 54-55) J. Šolle. - *Majitel, vydavatel a nakladatel:* 1884/85-1941 (roč. 1-55) Družstvo Vlast' (od roč. 53, 1939 s názvem Literární spolek Družstvo Vlast); Praha. *Periodicita:* 1884/85 1928/29 (roč. 1 45) měsíčník, 12 čísel od října do září, od roč. 36 (1919/20) č. 10 a 11 často jako prázdninová dvojčísla, od roč. 42 (1925/26) často i dvojčísla mimo prázdninové měsíce; 1930 (roč. 46) měsíčník, 12 čísel (i jako dvojčísla nebo trojčísla) od února do prosince; 1931 34 (roč. 47 50) měsíčník, 12 čísel od ledna do prosince, často i vícečísla, č. 5 12 roč. 50 vyšla souborně až počátkem 1935; 1935-36 časopis nevycházel; 1937-38 (roč. 51 52) měsíčník, 12 čísel od února do prosince, převážně jako dvojčísla; 1939 (roč. 53) měsíčník, 6 čísel od února do prosince, trojčísla 4 6; 1940 (roč. 54) 12 čísel od února do prosince, též dvojčísla; 1941 (roč. 55) měsíčník, 5 čísel od ledna do května, kdy bylo vydávání časopisu německými okupačními úřady zastaveno.

Název psán do 1906 Vlast'. V. vznikla jako reakce na impulsy evropského písemnictví a liberálního myšlení prostředkované lumírovským proudem české literatury a pozitivistickou linií humanitních věd; byla zaměřena k podpoře národního pojetí literární tvorby a současně k propagaci i obhajování katolické literatury, vědy a duchovenstva. Iniciátorem a

zakladatelem V. se na jaře 1884 stal kněz T. Škrdle, který k finančnímu zabezpečení časopisu inicioval ustavení vydavatelského spolku s názvem Družstvo Vlast' (založen koncem září 1884, nejprve se sídlem v zakladatelově bytě v Praze Žižkově, od 1893 v dominikánském klášteře v Jilské ul., od 1898 v zakoupeném domě v Žitné ul., bývalém sídle knihtiskařské firmy Vetterl). Na vzniku časopisu stejně jako na ustavení stejnojmenného spolku se kromě T. Škrdleho v určující většině podíleli příslušníci světského i řádového kléru (snahy o založení časopisu údajně podporoval i tehdy zemřelý V. Beneš Třebízský); dalšími členy se postupně stávali publicisté, učitelé všech stupňů škol, úředníci, obchodníci, řemeslníci a soukromníci včetně významného donátora, krumlovského vévody A. J. Schwarzenberga. Ve funkcích předsedů družstva se vystřídali T. Škrdle (do 1886), J. Mergl (do 1888), R. Horský (do 1911), T. J. Jiroušek (do 1913), V. Hálek (do 1919), A. Suchoradský (do 1924 a znovu do 1928), F. Košák (do 1926), A. Oliva (do 1930), F. H. Žundálek (do 1936) a J. Čihák (do 1941). Činnost družstva se od počátku 90. let počala rozšiřovat i na další oblasti, postupně byly zřizovány samo statné fondy, kroužky, odbory a sekce (např. 1890 knihovní komise pro určování vhodných knih pro farní a spolkové knihovny; 1891 fond pro katolické spisovatele, historický kroužek a sociální odbor; 1895 filozoficko-pedagogický odbor; 1897 literární sekce a Jednota katolického učitelstva a přátel křesťanské výchovy; 1904 Spolek pro zakládání katolických knihoven; 1908 pedagogický svaz), které vesměs rovněž vydávaly samostatné periodické tiskoviny a příležitostné publikace. Kromě vydavatelských aktivit (např. od 1891 Dělnické noviny přejmenované 1900 na Naše listy; od 1893 Sborník historického kroužku; od 1901 brožovaná edice Vzdělávací četba katolické mládeže, kalendář Svatý Vojtěch; od 1905 Sociální kalendář pro katolický lid československý; od 1906 kalendář Štítný; k těmto tiskovinám náleželo též 1900 30 čtyřicet svazků časových brožur s tit. Hlasy svatováclavské, vnímaných také někdy jako příloha V.) uskutečňovalo družstvo časté veřejné přednášky, hlavně členů historického kroužku a literární sekce, a také širší společenské akce (např. 1896 a 1900 v Praze, poté 1906-14 každoročně tzv. literárně sociální sjezdy v řadě měst středních, severních a jihozápadních Čech; 1900 výstava katolického tisku 19. století; 1908 polygrafická výstava o činnosti a vydavatelské produkci družstva). Politické aktivity v rámci sociálního odboru iniciované především T. J. Jirouškem vedly 1894 k ustavení první české katolické

politické strany (křesťanskosociální) a společně s celkovým zaměřením družstva i časopisu V. odrážely snahy obnovit tradiční vůdčí postavení katolického náboženství v české společnosti. Příznačnou se v tomto smyslu stala zejména „obránná akce“ proti oslavám pětisetletého výročí upálení J. Husa 1915, kterou družstvo zahájilo v několikaletém předstihu kritikami odborných spisů o Husovi a vydáváním brožované edice polemických protihusitských brožur s titulem *Rozhledy po husitství*. Zprávy o činnosti družstva a jeho samostatných sekcí tvořily pravidelnou součást obsahu časopisu V. Jeho literárněkritickou složku ovlivnil zejména vznik knihovní komise, proměněné 1896 v tiskový odbor, tzv. Tiskovou ligu (1903 30 vydávala vlastní čtvrtletní tiskoviny *Obrana víry a Husitství ve světle pravdy*). Její členové (čítající až do 1914 kolem stovky osob a pojmenovávající se také ligističtí křižáci nebo ligisté) podrobně sledovali vy dávanou beletrii, odborné publikace zejména historické a především nekatolický tisk nebo publikace nepřátelské katolickému náboženství, a převážně pod značkami (L + šifra, popř. číslice) publikovali až do 20. let 20. století pro ti „pokrokářským a protestantským“ tiskovinám polemiky a obrany (nejčastěji rubriky *Paběrky z novin a veřejného života a Literatura*). Rozsáhlá členská základna (patnáctičlenný zakladatelský okruh družstva se v průběhu 90. let rozšířil až na dva tisíce členů) a časté sponzorské dary nebo účelové sbírky zajišťovaly družstvu finanční soběstačnost, posílenou od 1900 komerční činností vlastní tiskárny. Odbory a sekce družstva byly vesměs aktivní až do konce 1. světové války, pak jejich činnost postupně stagnovala a ustávala (již 1914 zanikl odbor literární, nejdéle, do 1934 působil historický kroužek). Až do 1918 družstvo a jeho tiskové orgány prostředkovaly přísně konzervativní náboženskou orientaci (vlastenecké postoje církve se tehdy zásadně uplatňovaly v rámci austrokatolicismu a loajality k monarchii). Snahy o reformování družstva v průběhu 90. let protagonisty Katolické moderny a reformního hnutí kněžstva (zejména S. Bouškou, který 1894 do konce do družstva vstoupil s cílem proměnit časopis V. v orgán mladé katolické literatury, nebo E. Dlouhým Pokorným) byly zakladateli nekompromisně potlačeny. Stejně odmítavě se družstvo postavilo k svému členu, knihkupci a literárnímu historikovi E. Bačkovskému kvůli jeho vydání „nevhodné“ knihy T. V. Bílka o pobělohorské rekatolizaci Čech a vyloučilo jej ze svých řad. Zřetelně liberálnější hlediska včetně státoporných postojů k republice se do aktivit družstva, zredukovaných počátkem 30. let již jen

na vydávání časopisu V. a několika kalendářů, prosazovaly jen pozvolna. V polovině 1930 vedení družstva navrhlo pro celkovou „neživotaschopnost“ družstvo rozpustit (a prodat jeho nemovitý majetek), zásluhou starších členů (zejména kněze F. H. Žundálka a žurnalisty T. J. Jirouška) se družstvo podařilo zachovat, avšak již jen jako literární spolek (snahy z konce 30. let o obnovení činnosti na př. historického kroužku se neuskutečnily). Od poloviny 30. let se působením básníka V. Zimy počala V. částečně modernizovat, vycházela však s nepravidelnou periodicitou a s četnými organizačně redakčními potížemi až do úředního zastavení 1941, podmíněného zdůrazňováním českého vlastenectví za německé okupace. Měsíčník, jehož název (navržen V. Pakostou) měl odkazovat k tradičnímu vlastenectví katolické církve, založenému na obraně jazyka a víry, náležel svými pětapadesáti ročníky ke katolickým literárním časopisům s nejdelší periodicitou; vycházel v sešitovém formátu s obálkou ozdobenou perokresbou postav zná zornujících vlast a církev (od 1932 perokresbu nahradil rámeček se stručným obsahem čísla, od 1939 překrytý siluetou poprsí sv. Václava). V. byla proponována jako poučná i zábavná revue propagující kulturní a etické hodnoty katolické víry a poskytující publikační zázemí literárně aktivním kněžím a stejně orientovaným laikům. Základní obsahové schéma, representované v převažující míře texty o významu katolické církve a kněží v českých nebo i slovanských dějinách, kultuře i literatuře (převážně rubriky *Články poučné a vědecké*, *Životopisy*, *Různé články*), výchovně nebo konfesně zaměřenou domácí i přeloženou beletrií (rubriky *Čtení zábavné*, *Básně*) a pravidelnými recensními a informačními rubrikami, se udrželo po celou dobu vydávání. Recenzní a informační rubriky s referáty, přehledy a zprávami o domácí i zahraniční literatuře, časopisectvu, uměleckém, kulturním a zejména náboženském dění významně spoluvytvářely profil časopisu až do 1. poloviny 20. let (nejprve rubriky *Literatura*, *Divadlo a literatura*, *Divadlo, literatura a umění* od poloviny 90. let i *Drobné literární a jiné důležité zprávy a úvahy*, *Různé zprávy a články* nebo *Paběrky z novin a z veřejného života*). Od roč. 9 (1892/93) se do značné šíře rozrostla především literární rubrika, prvořadě věnovaná publikacím s náboženskou a církevní tematikou, v menší míře pak i beletrii a dílům historickým, jazykovědným, národopisným, pedagogickým, filozofickým apod. Kromě recenzí a zpráv o domácí produkci včetně překladových titulů V. tehdy pravidelně informovala o podobně zaměřených knihách jinonárodních literatur.

Především v referentských rubrikách V. pak také hojně kritizovala české kulturní a kulturněpolitické poměry, liberalizaci veřejného života (snahy o zbavení vlivu církve na státní a veřejné záležitosti, ze jména pak na školství), odmítavě vystupovala proti moderním literárním směrům, zvláště realismu a symbolismu, a vedla četné polemiky s časopisy nekatolickými (např. Athenaeum, Čas, Literární listy, Máj, Moderní revue, Naše doba, Niva) i katolickými (např. Hlídkka lit., Nový věk, Nový život, hradecká Obnova) a vesměs se soustřeďovala na vyhledávání pro jevů podrývání víry a znevažování náboženství v publicistické a umělecké tvorbě; tato ideologizující a moralistní hlediska veřejně demonstrovala zdůrazňovaný konzervativní program časopisu. K jeho naplňování se od počátku hlásily obsáhlé, na pokračování v celých ročnících publikované úvahy F. Pohunka (Různé bejlí z českého Parnasu a Volné listy 1884 88) a následně až do 1. světové války četné recensní příspěvky např. F. J. Konečného (i pseud. Jan Hejný), J. J. Veselého, J. Navrátila (často i pseud. Rudolf Stupavský nebo H. O. Lešovský) a J. Voborského, hodnotící zejména básnickou tvorbu vůdčích představitelů lumírovské generace (hlavně J. Vrchlického) a generace 90. let (např. O. Březiny, J. Karáska ze Lvovic, J. S. Machara, S. K. Neumanna, A. Sovy) převážně jako ateistickou, pesimistickou a morálně závadnou. Značné publicity se V. dostalo zásluhou obsáhlé stati J. Hromádky z podzimu 1892, v níž byl J. Neruda na základě posmrtně vydaného výboru jeho fejetonů označen za „neznaboha“; konstatování, že svou bohaprázdnou literární činností dlouhodobě „pohoršoval“ katolickou část národa, vyvolalo kolektivní vystoupení většiny českých spisovatelů (hlavně členů Spolku čes. spisovatelů beletristů Máj) proti V. i pro ti jeho redaktorovi a jiné protestní akce. Následná časopisecká kampaň, jejíž součástí se mj. staly i polemiky o umělecké svobodě (i v souvislosti se zrodem Katolické moderny v polovině 90. let) vedla jak k posílení negativního vztahu části duchovenstva (zejména studentů bohosloví) k časopisu, tak k odlivu jeho odběratelů (v 1. polovině 10. let už více než o polovinu). Tento trend se prohloubil v období 1. světové války, které přineslo i zřetelnou redukci referentských rubrik a stránkového rozsahu. Mnohem stručnější informace o dobové domácí i zahraniční literární produkci a občas též o umění V. přinášela v meziválečném období, na jehož počátku některé tradiční referentské rubriky zanikly a postupně byly nahrazovány novými, vesměs jen fakultativními (*Zprávy z ciziny*, *Hlídkka sociální*, *Slovanská hlídka*, *Aktuality*, *Kulturní kronika*, *Církevní rozhledy*,

v posledních ročních *Literární přehled, Přehled časopisů, Průhledy, Listy ze Záhřebu, Nekrology, Chodský koutek* aj.), které však již jen okrajově naplňovaly poslání informační složky původního pro gramu. Konzervativní ideologie a osvětové zaměření určovaly literární profil V. po celou dobu vydávání, až na několik posledních ročníků, v nichž vystupovali autoři již částečně ovlivnění modernismem prosazujícím se v meziválečné křesťanské kultuře. V. přinášela lidově výchovnou beletrii kalendářového typu, žánrově i námětově tradicionalistickou a umělecky nevybojnou. V poezii se v určující míře uplatňovaly reflexivní verše s hojnými náboženskodidaktickými, vlasteneckými a agitačními složkami nebo verše příležitostné, často litanického a hymnického zaměření, připomínající církevní svátky, slavnosti, jubilea nebo úmrtí kněží či církevních hodnostářů, v menší míře verše meditativní nebo přírodní a verše epické obvykle s historickými náměty. V próze převládaly nenáročné zábavné povídky, črty, humoresky nebo novely i romány na pokračování, tematicky čerpající ze současného života i z národní minulosti. *Básněmi* v prvním období nejvíce přispívali A. Bulant, J. Flekáček, L. Grossmannová Brodská, F. Kyselý, F. Leubner, J. Milota, V. Pakosta (do počátku 90. let, 1905 i z pozůstalosti), J. V. Svárovský a J. Vránek (podp. Jan Vránek Pohořský a pseud. V. Pohořský); v menší míře též K. Burian, J. Dvořák, V. Hornov, F. Chalupa, F. Chramosta, E. Kasal, M. Kovář, K. Malý, J. Navrátil (pseud. Rudolf Stupavský), J. Nečas, F. Pěčka Místecký (podp. Ferdinand Místecký), A. Potěhník, F. Potocký, A. Rozsypalová, F. J. Rypáček (pseud. Jaroslav Tichý), F. Skalík, F. Šťastný, V. Šťastný, V. Tesař Blanický a J. Vévoda (pseud. Josef Jasanovič a Adam Kuchlovský); ojediněle přispěli J. Š. Baar, K. Bernard, R. Bort, Vine. Černoch, V. Červinka, B. Dolejšek (pseud. Boleslav Hradišťský), J. Dvořák Zbudovský, M. Habeltová, B. F. Hakl, A. Kaplický pod pseud. Jaromír Chod, F. Klejslová Krákorová, V. Koranda, Z. Křesťan, A. Otahal (pseud. A. O. Plešovský), J. Šimon, S. Uttenrodt, P. Zaletěl aj., výjimečně 1894 také S. Bouška a K. Dostál Lutinov. V období od počátku 20. století až do 30. let k známějším nebo hojněji přispívajícím autorům veršů náleželi L. Grossmannová Brodská, J. Hais Týnecký, V. Hornov, M. Javorník, J. Karník, V. Koranda, M. Kovář, F. Kyselý, F. Leubner, J. Milota, J. Navrátil (pseud. R. Stupavský), J. Nečas, F. Pěčka Místecký (podp. Ferdinand P. Místecký), F. J. Rypáček (pseud. Jaroslav Tichý), V. Seifert (pseud. Václav Velvarský), J. Šanda (i pseud. Jarda Braník), J. Šimon, H.

Uden, J. Voborský, J. Vránek (nejčastěji podp. Jan Vránek Pohořský), P. Zaletěl (též 1940 z po zůstalosti) a M. Zelenková (i pseud. J. M. Jer a Neznámá); vesměs nepravidelně v tomto období také přispívali F. Amant, J. K. Baby (podp. J. Kratochvil), J. Berchtold, C. Berka, K. Bezstarosti, J. Bogar (pseud. Gabriel Ronaj), L. Brejcha, K. Burian, Vojt. Černoch, R. Černý, J. Dědinský, F. B. Děřda, J. Dolný, J. Dvořák Zbudovský, V. Ešner, A. Fortýnová, O. Fritz (pseud. Andreas Vltavotýnský nebo podp. Fritz Vltavotýnský a Fritz Ondrouš Vltavotýnský), V. Fořt, A. Chlumecký, V. Choc, V. Jasoňská, J. Jonák, F. Kašpar, A. Keltnerová, A. Klášterský, A. Klein, L. Kohout, M. Kolářská Rožd'alovská, J. Kouba, J. Kreutzer, J. Kunovjánek, M. Lišková, A. Mádle (pseud. Jaromír Olivetský), A. Muřovský (podp. Adolf Truksa a pseud. Rovinský a V. Rovinský), A. Němcová, A. S. Novák, K. B. Ort, J. Plaček, F. Pokorný, V. Poledne, J. Ptáček, A. Rubín, J. Říha, A. Simerská, F. Sobotka Jablonecký, S. Stejskal (pseud. Alois Stanislav Chudobka), V. Stoklas, F. Sytař, K. Štroff Vladímský, F. Šubrt, K. V. Švec (pseud. Klement Mariánský a Kl. V. Mariánský), E. Taftl, F. Taubic, M. Trkanová, J. F. Urban, V. Vajs, J. Vinař, ojediněle A. Vojta (1910 útočná báseň proti J. S. Macharovi), Q. M. Vyskočil, M. Wágnerová, F. Žák, V. Žalud aj.; od poloviny 30. let kromě několika dlouhodobě publikujících autorů (např. V. Hornov, F. Kašpar, A. S. Novák, K. V. Švec) zejména mladší vyznavači literárního katolicismu J. Bohuslav, J. Eliáš, P. Křišťan, J. Lebeda, S. Lorenzová, M. Němec, R. Slavský, V. Stejskal, J. Strimplová, N. Svobodová, Jar. Šubert, J. Vítek, V. Vlček, O. Zemek, V. Zima (i pseud. Petr Drahoň) aj.; na počátku 40. let i F. Hrubín (1941 ukázka z vyd. sbírky Včelí plást); ojedinělé byly přetisky z tvorby J. V. Sládka, J. Vrchlického a O. Březiny (vše 1928-29). *Prózy* (též na pokračování) až do začátku 20. let nejčastěji tiskli L. Benýšek, A. Dostál (mj. prózy Na faře a ve škole, V při pravě a zápasech života, Rozbouřené živly, Pro čest svého rodu, Soupeři), A. J. Dubec, J. V. z Finberka (i podp. J. V. Svoboda), J. Hejhal (pod řádovým jm. P. Berthold), F. Horenský, J. L. Hrdina, A. Chlumecký, Janeček (1891 93 román Ambrož), B. Kamarýt, P. Kopal, F. J. Košťál, J. Kuffnerová, O. V. Pitra, V. Pittnerová (mj. též prózy Jindra, Proklaté peníze, V Olšovském mlýně, Úředničtí sirotkové, Maloměstští vlastenci), J. E. Squardt (pseud. Eugen Klaudius Kletus), K. Stejskal, V. Šlosar Doubravský, V. Špaček, J. Vévoda (pseud. Adam Kuchlovský), B. Zahradník Brodský (i podp. B. Brodský); v menší míře nebo ojediněle také V. Albínský, J. Brožek, V.

Ešner, L. Grossmannová Brodská, J. N. Holý, P. Holý, F. N. Hrachovský (pseud. František Velehradský), O. Jakoubek, V. Jasoňská, A. Ježek, V. Klecanská, F. J. Konečný (pseud. Jan Hejný), A. Koudelka, V. Kursá, F. Leubner, J. Michal (pseud. Jan Dvorecký), J. Mlha, B. Nízká, V. Pakosta (v 80. letech), A. Pochop, F. Pravda, P. Skřivan, M. Špačková (pseud. Maria Alfonsa), J. Tumpach (pseud. Josef Kajetán). J. F. Urban, J. Voborský (mj. próza Mozartova první láska), F. Wolf a jiní. Ve 20. a 30. letech, kdy původních próz zřetelně ubývalo (byly kompenzovány překlady), opět kromě dlouhodobě spolupracujících autorů, např. J. Bogara (pseud. Gabriel Ronaj), A. Dostála, L. Grossmannové Brodské, A. Chlumeckého, V. Pittnerové (do 1925) aj., přispívali B. Bečvářova, A. Gajdoš, F. N. Hrachovský (pseud. František Velehradský), A. Hruža, V. Kašpar, E. Oliva, F. V. Peřinka, J. V. Prášek (do 1923), J. Starý, V. Strojil, N. Svobodová, J. Šolle, K. Trebenická, J. Voborský, Q. M. Vy skočil aj.; v posledních ročnících také E. Bečvářova, A. Berndorf, V. Bitnar, S. Lorencová, F. Pokorný, J. Turek a V. Zima. Ojedinele byly publikovány také *dramatické texty* domácích autorů (např. J. Flekáček: 1896 Cesta bludu a pravdy, 1901 Pro blaho lidu) a hry přeložené (např. F. Coppée: 1894 Otčenáš, přel. J. Dvořák, 1910 Pro Korunu, přel. J. Beck; 1906 A. Manzoni Snoubenci, přel. F. Maleček, aj.). Původní beletrii doplňovaly *překlady* především katolicky orientované soudobé i klasické literatury, a to zejména z francouzštiny (i provensálštiny), italštiny, polštiny a španělštiny (i katalánštiny), částečně i z angličtiny, slovinštiny, srbochorvatštiny, maďarštiny, němčiny a portugalštiny, ojedinele též z dánštiny, finštiny, lužické srbštiny, rumunštiny, ukrajinštiny, slovenštiny a latiny (někdy i bez uvedení jména autora nebo překladatele). Přeložené ukázky i rozsáhlejší texty na pokračování uváděli O. F. Babler (O. Alscher, A. Anile, F. Demi, G. Guzzardi, T. Hooley, A. Renker), J. V. Bena (E. Schopen), J. Beránek (F. Coppée), J. Berchtold (Carmen Sylva), L. Brejcha (T. da Jacopone), A. V. Černý (L. Ritchie), F. Dohnal (J. Jørgensen), F. Dolejš (J. de Asensi, C. Frontaura), J. Dvořák (J. Bergmann, F. Coppée), V. Ešner (L. K. Lazarevič), J. Flekáček (G. Franceschini, J. S. Franco), V. Hes (A. de Besant), O. Janota (Ä. Guimerä), J. Jeřábek (A. Šenoa), V. Kameš (E. Hello), J. Karnik (J. Ejsmond, P. O. Hviez doslav, K. Iłakowiczówna, J. Kasprowicz, J. Kochanowski), A. Lang (A. Silesius), F. Maleček (A. Manzoni), E. Masák (M. Konopnicka), J. Mergl (J. Lada), A. Muřovský (podp. Adolf Truksa a pseud. V. Žbánský a V. Rieti; G. Car

ducci, F. Čoppée, F. Mistral, G. Pascoli, P. Ro segger, H. Sienkiewicz, A. de Vigny), J. Nečas (S. Grudziński, I. Hołowinski), V. Pakosta (S. Gregorčič), F. J. Pokorný (L. Uhland), V. Po ledne (V. Hugo), J. Slavíček (K. Mikszáth, A. Vértesi), R. Slavský (S. Jakševac), A. Svojsík (L. Rydel), A. Šorm (A. F. Holland), J. Špachta (I. A. Bassarabescu), F. Štingl (A. Funtek), G. Tichý (M. Corelli, M. Mayer), Jan Třeštík (S. Čorovič), J. Tumpach (J. N. Jaskowski, A. Šenoa, E. Zorjan), V. Tumpach (pseud. V. T. Kamejský; J. Łada), C. Vežecký (O. Feuillet), J. Vránek Pohořský (A. de Lamartine, A. J. Ryan), F. Wolf (W. Gąsiorowski, Th. Choinski Jeske, I. Maciejowski, S. Mazur, T. Zubrzycki, W. Żmudzki), F. H. Žundálek (J. S. Franco, B. Hrinčenko) aj. K významnějším náležely překlady S. Boušky 1894 (F. Mistral, J. Verdaguer), A. Koudelky (pseud. O. S. Vetti, nepravidelně od 1924 do poloviny 30. let; J. Aho, A. de Castro Osorto, J. Estremera, L. Peleda, E. Sellézs aj.) a K. Vrátného 1928-30 (Dante Alighieri). Po celou dobu vydávání se ve V. rovněž uplatňovaly *cestopisy* (někdy i v samostatných rubrikách), prostředkující četné církevní, kulturní, historické nebo národopisné reálie regionů a zemí v širokém záběru od Britských ostrovů přes Pyreneje a Středomoří až po Rusko a Kavkaz. K jejich autorům zpočátku náleželi V. Frühbauer, B. F. Hakl, J. Híkl, J. Imlauf, K. Kolísek, F. Maleček, V. Pakosta (v 80. le tech), F. Reyl, F. Rozkošný, J. Sedláček, T. Škrd le, Jos. Třeštík, J. Vondrák, F. Žák, F. H. Žundálek; ve 20. a 30. letech též L. Grossmannová Brodská, A. Musil, M. Navrátil, Jan Šubert, F. Wolf, R. Zháněl aj.; počátkem 40. let K. Do min. *Literárněhistorické*, vesměs jubilejní nebo interpretační příspěvky prostředkovaly hlavně životopisy nebo životopisné doplňky a medailony domácích i zahraničních katolických autorů či hodnocení podílu duchovenstva a církevních institucí na kulturním životě. K autorům koncepčnějších nebo materiálově přínosných textů náleželi např. F. Bačkovský (o dějinách literárních almanachů), V. Bitnar (o motivech sv. Gertrudy a sv. Antonína v české literatuře), J. Blokša (o vlivu Dantovy Božské komedie na tvorbu J. Kollára), J. Halouzka (o vlasteneckém a církevním literárním životě v době obrození na Moravě), A. Hlavinka (o cyrilometodějských legendách aj.), J. Karník (podp. Josef Svítíl Karník; o korespondenci V. Pittnerové), F. Pravda (na základě autobiografie o vlasteneckém ruchu 30. a 40. let 19. století), F. V. Sasínek (o literárních památkách Velké Moravy a staročeských latinských legendách), O. Seykora (o studiu RKZ), O. Stehlík (o korespondenci F. Douchy a K.

Havlíčka Borovského), J. Voborský (mj. o katolicitě v poezii S. Čecha a J. Zeyera), F. Zítek (o svatojanském kancionálu); ve 30. letech např. J. Bombera (o Mikuláši Konáčovi z Hodiškova a jeho překladu zápisků A. S. Piccolominiho o husitství), B. Slavík (o vlivu V. Bitnara na katolické studentské časopisy) nebo poslední dvojčíslo z 1937 věnované dílu zemřelého J. F. Hrušky (mj. též při spěl A. Novák). Ojedinele byly přetištěny studie z jiných periodik, např. K. Šebora (1939 o biblických motivech v díle J. Vrchlického). V. publikovala též pojednání o slovenské kultuře a literatuře, zejména také o minulosti a soudobé problematice vzájemných literárních vztahů. K jejich autorům nejprve náleželi M. Medňanský (1898 Rozbor československé otázky), ojedinele i F. Bačkovský (1886 O zásluhách Slováků o písemnictví české) a především T. Šmíd (mj. 1884 Ján Hollý a slovenčina, 1889 Biskup Moyzes, otec národa slovenského a Matice slovenské, 1893 Čeština a slovenština), později F. V. Peřinka (1904 07 Československá jedno ta, rozluka a vzájemnost) a J. Karník (i podp. Josef Svítíl Karník; mj. 1906 Poezie pod Tatrami, vícekrát od 1910 Slovenské kapitoly, 1930 Z literatury na Slovensku). Zájemem o Slovensko a informováním o slovenské literatuře V. dlouhodobě v Čechách náležela k časopisům nejaktivnějším. V časopise byla také zastoupena *historická problematika* zvláště příspěvky o husitském „kacířství“ a o husitské dějepisné literatuře nebo o reformaci a období pobělohorské rekatolizace (zvláště od 90. let 19. až do počátku 20. let 20. století), ale též o době přemyslovské, o období napoleonských válek, o dějinách mnišských řádů a církevních vysokých škol, o středověkých svátcích, špitálech a stavovských spolcích, o pražských pamětihodnostech, o dějinách knihtiskařství, poštovníctví, křesťanského socialismu nebo o dějinách českých a moravských regionů s česko německým obyvatelstvem (zejména Slezska, východních Čech, jižní Moravy, Šumavy), v menší míře též o dějinách cizích zemí, např. starověké Persie, Izraele, Balkánu nebo o dějinách českých menšin, např. v Itálii, v pruském Slezsku, v Americe (na konci 30. let též o podílu amerických Čechů na státním osamostatnění). V období do konce 1. světové války je převážně psali F. Čečetka, B. Dolejšek, A. Dostál, A. Hlavinka, T. J. Jiroušek, F. J. Konečný, F. Košák, F. Krásl, F. X. Kryštůfek, A. Lenz (hojně v 90. letech), A. Mattuška, J. Michal, V. Oliva (i pseud. V. O. Hložina), J. V. Prášek, H. Se-quens, J. Staněk, J. Svoboda, V. Špaček, F. Štábl, J. Vávra, J. Vyhlídal, F. Wildmann, Z. Winter (na přelomu 80. a 90. let), Č. Zíbrt (v 80. letech),

V. Žižka aj.; v meziválečném období také J. Bombera, J. Karník, F. Kop, V. V. Kremer (podp. V. V. Kremer Karlštejnský), Lebeda, M. Navrátil, K. Procházka, A. Pryč, Č. Tomíško, F. Vaněček aj.; na konci 30. let též J. K. Baby, R. Krapina a N. Svobodová. Časté byly i popularizační texty, věnované např. pedagogice, sociologii, filozofii a národopisu, z teologie kanonickému právu, věrouce, církevní pastoraci aj. (nečastěji je psali J. Hendrich, A. Hlavinka, A. Jašek pod pseud. A. J. Studýnský, E. Kadeřávek, K. Kolísek, F. J. Konečný, A. Krecar, F. Mareš, F. Nábělek, A. Novák, E. Oliva, V. Oliva pod pseud. V. O. Hlošina, J. Ovečka, J. Pauly, A. Pryč, A. Rejzek, J. Šafránek, M. Vachek; ve 30. letech i J. Bečička a Ž. Šafránková; 1941 esej J. Demla o právě vydané středověké Eckhartově modlitbě Páně) nebo i přírodovědným oborům, např. medicíně, antropologii, meteorologii, matematice aj. *Recenze a zprávy* o české knižní i časopisecké produkci (včetně překladů) až do přelomu 20. a 30. let psali zejména F. Bačkovský (do počátku 90 let), J. M. Bakalář (i podp. J. M. Bakalář Srbecký), J. Š. Baar (ojediněle), K. Burian, V. Červinka, B. Dolejšek, A. Dostál, J. Flekáček (i šifra J. F.), L. Grossmannová Brodská, J. Hais Týnecký, B. F. Hakl, V. Hálek (i šifra V. H.), J. Halouzka, J. Hendrich (psán i Hendrych, i pseud. Zdeněk Bretšnajdr), O. Hanuš, J. Herzig, A. Hlavinka, R. Horský (i pseud. Montanus), O. Jakoubek, A. Ježek, J. N. Jindra, B. Jiráček, J. Karník (podp. Josef Svítíl Karník), F. Klobouk (i šifra L+16), B. Kočí (podp. B. Kočí Krumlovský), L. Kolísek (i šifra K. L.), F. J. Konečný (i pseud. J. Hejný), F. Košák (i šifry -o-, K.), J. Košnář (i pseud. J. B. Strýček, Julius Skála), M. Kovář, V. Kunz, J. Mi chal (podp. Jan Michal Dvorecký), hojně J. Navrátil (i pseud. Rudolf Stupavský a H. O. Le šovský), A. Neubauer, A. Otahal (i šifra -aa-), F. Pátek, F. V. Peřinka, V. Pokorný, L. Rozsypal, F. J. Rypáček, P. Skřivan, V. Stoklas, T. Škrdle (i pseud. Václav Plešovský), V. Špaček (i pseud. Václav Podhradský), F. Šubrt, J. J. Veselý (i šifra J. J. V.), často J. Voborský, F. Wildmann, K. J. Zákoucký (i pseud. Karel Zatty), V. Zálabský, hojně P. Zaletěl (i pseud. Josef Fabian, Josef Prokop Fabian, Fabian Budil, F. a Fr. Křtenovský), I. Zháněl, čteně R. Zháněl (i šifry R. Zh., Dr. R. Zh.), F. Žák (i pseud. Vlastimil Pravdo-mil Historický), F. H. Zundálek (i šifry F. H. Ž., Fr. H. Ž.). Vesměs stejní recensenti též hojně informovali o domácích i přeložených titulech náboženských nebo o literatuře odborné (historické, pedagogické, lékařské, zeměpisné aj.), včetně literárněhistorické (např. 1905 o populárních, pro knihovny vhodných literárních dějinách od J.

Vlčka a E. Smetánky nebo od V. Martínka (pseud. V. Staněk), proti tomu 1907 obsáhle o literárních dějinách pro knihovny nevhodných od J. Jakubce a A. Nováka nebo 1910 od J. V. Nováka a A. Nováka). V průběhu 20. let, kdy původní, často obsáhlejší i polemické recenze natrvalo nahradily stručnější literární informace (někdy též anonymně nebo pod šiframi), ještě přispívali A. Brousil (i šifra A. B.), E. Košák. (i šifra -o), J. Oliva, V. Oliva, Jar. Šubert, B. Vašek, K. Vrátný aj. Ještě zásadněji byla redukována literární rubrika ve 30. letech; zpočátku do ní přispívali hlavně A. Brousil, T. J. Jiroušek (i šifry T. J. 'T. J. J.) a F. H. Žundálek, později též V. Megová, hojně A. Salajka, M. Šolle (i šifry š-e, mš, M. Š., -loš), V. Vajs (i šifra -vl-), hojně V. Zima (i šifry vz-, vz) aj.; literární produkce byla samozřejmě a bezvýhradně posuzována z hlediska principů a soudobého i historického postavení katolické církve (jedním z mnoha dokladů bylo např. 1915 odmítnutí Jiráskova románu *Temno*). Zároveň V. přinášela *recenze a kulturní informace z cizích literatur* nejsoustavněji od počátku 90. let do poloviny 20. let (vesměs v samostatných rubrikách), které prostředkovaly hlavně informace o nábožensky orientovaném literárním životě v Anglii (např. P. Kopal i pod pseud. Petr Kopřiva a šiframi K., -k-, J. Ch. Otčenášek, ojedinele J. Voborský), ve Francii (např. A. B. Drápalík, V. Hálek, A. Hulakovská, V. Kameš, J. Kuffnerová, A. Neubauer, A. Rejzek, J. Samsour, V. Šlosar Doubravský i podp. V. Slosar, F. V. Zapletal, V. Zapletal), v Itálii včetně latinsky publikované teologické literatury (např. A. B. Drápalík, J. Flekáček, V. Kameš, F. J. Konečný, R. Zháněl, F. H. Žundálek i pod šifrou Fr. H. Ž.), v jihoslovenské oblasti bulharské, chorvatské, slovinské a srbské (např. J. Lůmpach i pod pseud. Jindřich Mutov, hojně F. Štingl, Jan Třeštík, F. H. Žundálek), v Německu a lužicko-srbské oblasti (např. J. V. Bouchal, A. B. Drápalík, J. Fährnich, J. Flekáček, J. Hendrich, J. Herzig, M. Javorník, F. J. Konečný, V. Koranda, A. Neubauer, V. Oliva, J. Samsour, A. Svojsík, F. Štědrý, F. Štingl, J. Tumpach i pod pseud. Josef Osecký, J. J. Veselý, F. C. Vlk, J. Voborský, J. Vondrák, R. Vrba, F. V. Zapletal, P. Zaletěl i pod pseud. Josef Fabian a Fabian Budil, I. Zháněl, R. Zháněl, A. Žák, F. H. Žundálek i pod pseud. F. H. Kundratický), v Polsku (např. P. Kopal, V. Šlosar Doubravský, hojně J. Tumpach pod pseud. Josef Osecký, F. Štingl), v Rusku včetně ukrajinské a rusínské oblasti (např. K. Jindřich, F. Štingl, F. Šubrt, F. Žák, F. H. Žundálek), na Slovensku (např. J. Flekáček, V. Hálek, F. V. Peřinka, V. Pokorný, dlouhodobě až do 30. let J. Karník i pod šiframi Kk.-J, J. Sv. -Kk

, V. Ko-trch, V. Kunz, J. Tumpach), ve Španělsku (např. J. Hurecký, J. Slavíček), ojedinele též v Americe (A. Bláhový, J. Slavíček, J. A. Žižka); pravidelné recensní činnosti se nepřetržitě účastnil také jazykový polyglot A. Koudelka (pseud. Josef Šeřík Vitínský, i šifry J. Š.V., V. J. Š.), který zároveň téměř výhradně sám obhospodařoval i rubriky informující častěji, popř. ojedinele o konfesní literatuře v řadě zemí (Belgie, Dánsko, Finsko, Island, Japonsko, Litva, Maďarsko, Norsko, Portugalsko, Rumunsko, Řecko, Švédsko, též oblast arménská, arabská, turecká aj.). Od přelomu 20. a 30. let V. stručně informovala o literárním dění převážně již pouze slovanském (zejména ruském, polském, jihoslovanském, též slovenském, ale již jako součásti literatury české) nebo německém (přispívali např. zpočátku často F. H. Žundálek, později A. Salajka, R. Slavský). Z dalších uměleckých oborů V. s nepravidelnou četností referovala o *divadle* (zejména od 80. let 19. století až do počátku 20. let 20. století), hlavně o repertoáru divadel pražských (Národního a Vinohradského), v menší míře i předměstských nebo zahraničních, a to o původních, někdy i přeložených dramatech (nejprve hojně J. Flekáček, ojedinele též F. Štingl a E. Žák; později O. Jakoubek i pod šifrou O. J., I. Zháněl i pod šifrou Ig. Zh.; na přelomu 10. a 20. let A. Ježek), o *hudebním životě* včetně liturgické hudby (pravidelně na přelomu století E. Greif, J. Moudrý, V. Müller, E. Žák, ojedinele I. Zháněl), o *výtvarném umění* (na přelomu století hojně A. Podlaha i pod šifrou A. P.; v první polovině 20. let J. Hronek a ve 30. letech J. Šolle a M. Šolle), v posledních ročnících ojedinele i o *filmu* (např. Š. Lorencová). Po celou dobu vydávání byly ve všech rubrikách, zvláště pak v referentských, příspěvky uváděny často anonymně nebo pod pseudonymy (např. Quido Beatus, L. Sabi, Jan z Vidi-ma), šiframi a značkami, z nichž řada nebyla dosud dešifrována. Mezi katolickými literárními časopisy vydávanými v Čechách (Akord, Řád) nebo na Moravě (Archa, Obzor, Hlídka lit.) V. při společné snaze o zvýznamnění tradičního vlivu katolicismu na českou kulturu nejsoustavněji a dlouhodobě uplatňovala tendenční hlediska a teologický konservativismus. Prostředkovala však v nebyvalé šíři domácí i zahraniční náboženské a kulturní dění, množství kulturních zajímavostí a informací z literární historie (zejména životopisných a bibliografických) nebo z vydavatelské praxe a z publicistiky. **LITERATURA:** A (T. Škrdle): Váženému čtenářstvu (oznámení o programu V.), Cech 28.5.1884; J. A. O. (Očadlík): ref. 1. roč., Hlídka lit. 1885[^] s. 53 + (pseud. V. Želkovský), tamtéž 1886, s.

17; T. Škrdle: Činnost a program družstva V' *Vlast'* 5,1888/89, s. 884; H. G. Schauer: Naše beletristické časopisy, *NL* 25. 4. 1890 >Spisy (1917, s. 199); tr.: Podle jakého měřit ka cení V. lit. příspěvky svých spolupracovníků, *Ča sopis čes. studentstva 1892*, s. 334; XYZ (K. V. Adámek): ref. 8. roč., *Lit. listy* 14,1892/93, s. 196 a 212; an.: České veřejnosti (prohlášení členů Spolku čes. spisovatelů beletristů Máj proti kritice J. Nerudy), *NL* 29.1. 1893 (následně uveřejněno prohlášení i v čas. *Květy*, *Lit. listy*, *Nové proudy*, *Světozor*, *Švanda du dák aj.*); T. Škrdle: Demontrace v Žižkově (obrana stanoviska V. ke kritice J. Nerudy), *Vlast'* 9,1892/93, s. 413 a pokr.; an. (F. Roháček): Pražská pošta (Kněžstvo proti V.), *Niva* 3,1892/93, s. 160; J. Hromádka: Katolickým kněžím, národovcům a „Májistům na uváženu (obrana kritiky J. Nerudy), *Čech* 28. 4. 1893; T. Škrdle: Dějiny Družstva V., *Almanach na oslavu biskupského jubilea svatého otce Lva XIII.* (1893, s. 223); F. J. Konečný: Česká literatura (polemika s kritikou V.), *Vlast'* 10,1893/94, s. 79; S. Bouška: Zasláno (proti lit. kritice V., zvláště proti J. J. Veselému), *Niva* 5,1894/95, s. 64; an.: O českých časopisech (též o negativním hodnocení V. německým tiskem), *Lit. listy* 16,1894/95, s. 337; Sursum (T. G. Masaryk): Rozhledy časopisecké (též o cestopisné fejetonistice V.), *Naše doba* 3,1895/96, s. 264 + (šifra J. S.) Klerikální sjezd literární..., tamtéž 4,1896/97, s. 206; V. S. Klatovský: Výstava katolického tisku 19. století... (též o veškeré vydavatelské produkci V.), *Vlast'* 17, 1900/01, s. 68 a pokr.; L. Grossmannová Brodská: Před 25 lety, *Vlast'* 25, 1908/09, s. 71; T. Škrdle: Na sklonku čtvrtstoletí, tamtéž, s. 1189; F. J. Konečný: Moje vzpomínky z Vlasti a o Vlasti, *Vlast'* 26,1909/10, s. 235,335,422.; T. J. Jiroušek in T. Škrdle. Jeho život, práce a působení v družstvu V. a v katolickém životě v letech 1880-1913 (1917); V. Bitnar: Přehled moderní české poezie katolické, *Archa* 1917, s. 30; T. J. Jiroušek: Dějiny půlstoletí Družstva V., *Vlast'* (49) 1933, s. 35,173,308 a 1934, s. 20 a pokr. a 1937, s. 52 a pokr. + Do 50. ročníku V., *Vlast'* 1934, s. 1; E. Oliva: Družstvo V., *Vlast'* 1937, s. 64.